

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2006. május 8.

**MAGYAR NYELV
ÉS IRODALOM**

**KÖZÉPSZINTŰ ÍRÁSBELI
ÉRETTSÉGI VIZSGA**

**JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI
ÚTMUTATÓ**

OKTATÁSI MINISZTERIUM

Horn Gergely**A turizmus hatása az ökológiai és a társadalmi sokféleségre**

Turizmus. E szó hallatára az Adria kékje, a Magas-Tátra kopár, kétezres hegycsúcsai, Párizs fényei, a Március 15. téren hömpölygő külföldiek vagy éppen egy szép borszönyi kirándulás jut legtöbbször eszébe. Talán csak azok gondolkodnak másképpen s nyilatkoznak a turizmusról kevesebb elragadtatással, akik a turisták állandó jelenlétének fokozottan kitett helyeken élnek, ám a turizmus hatását még ők is kedvezőnek ítélik meg. Vajon tényleg ilyen egyértelműen pozitív jelenség a turizmus?

A közlekedés forradalma, azaz a vasút születése óta a turizmus egyre többek által üzött szabadidős tevékenység. Ennek a folyamatnak még az olajválságok sem tudtak gátat szabni. Manapság azonban mintha elérné telítettségi pontját, hiszen azok, akik megengedhetik maguknak a rendszeres utazást, általában utaznak is, évenként legalább egyszer, de a síelés tömegessé válásával egyre inkább kétszer; ráadásul számtalanszor indulnak útnak egy-egy hétvégén is. Úgy látszik tehát, hogy legalábbis a világ fejlettebb részeiben az utazás szükségletté vált. Már az ókori görögök és rómaiak is utaztak. Igaz, míg a görögök mindig valamilyen konkrét úti céllal (például a delphoi jósda vagy Olümpia megtekintésére) indultak el, addig a rómaiak a kimondottan önmagukért való tengerparti utazásokat részesítették előnyben.

Állandóan változik a turizmus politikai, társadalmi, illetve tudományos megítélése. Az első, úgynevezett *pártoló* szakaszban minden fórumon teljes hévvel támogatják terjedését: a kedvező hatásokat beárnyékoló tényezőket egyelőre nem veszik észre, mert azok még nem is jelentkeztek, illetve a megsemmisülő értékeket kevésbé tartják fontosnak a gazdasági eredménynél. A második, *kétkedő* szakaszban a kedvezőtlen hatásokra helyeződik a hangsúly: korlátozzák a fejlesztéseket, és igyekeznek a meglévő értékeket úgy megőrizni, hogy ne is kerülhessenek a kíváncsi turista szeme elé. A harmadik, *alkalmazkodó* szakaszban megkísérlik a kedvező és kedvezőtlen hatásokat „kibékíteni” egymással, s igyekeznek a negatív tényezőket megfelelő szervezéssel a fenntarthatóság szintjére csökkenteni. Így kerül a hangsúly a falusi és az ökoturizmusra. Végül a negyedik, *megismerésen alapuló* szakaszban az egyes társadalmi, gazdasági és természeti adottságok feltárásán és összeegyeztetésén fáradoznak. Gazdasági okokból hagyják például, hogy bizonyos területeket tönkretegyen a tömegturizmus, míg másokat – akár a tömegturizmus imént mutatott elterelésével – igyekeznek megőrizni. (Jelezzük, hogy Magyarország jelenleg a máshol már az 1970-es években túlhaladott *pártoló* szakaszban van.)

Az esetek többségében a turistát valamilyen természeti tünemény vonzása indítja útnak. Vonzerőt jelenthet a napfény, a tenger, a hegyek, a hó, a fauna, a flóra, a táj, egy barlang, különféle gyógyvizek és a nemzeti parkok. A turisztikai fogadó területeknek fenn kell tartaniuk ezeket a vonzerőt gyakorló képződményeket, ha a jövőben is számítanak turistákra. Ebből arra következtethetnénk, hogy valójában nincs is probléma, hiszen a turizmus – az egyéb gazdasági ágazatokkal szemben – a természet megőrzésében érdekelt. Ez azonban csak félig igaz.

A turista azt tartja természeti értéknek, amit lát. Az erdőben ugráncoló sárgarigót nyilván megőrzendőnek tartja. Csakhogy a sárgarigó szúnyoglárvákat fogyaszt, így a turista által elvárt szűnyogirtás a madár élőhelyét veszélyezteti. Az erdőben csörgedező patak kristálytisztaságát is fontos értéknek tartjuk, de nem vesszük tudomásul, hogy saját szállodánk szennyvize néhány kilométerrel lejjebb ugyanebbe a vízfolyásba ömlik – gyakran tisztítatlanul. A turizmus hatására veszélybe került élőhelyek nem számítanak, mert rájuk a turista nem kíváncsi. Attól persze, hogy a turista nem kíváncsi rá, a dolog még lehet értékes: a Somogy megyei Kaszópusztai vadászai például éppen nem érdekeltek a közeli mocsaras – és éppen ezért megközelíthetetlen – Baláta-tó élővilágának megőrzésében. (A korábban zárt honvédelmi minisztériumi terület megnyitásával megugrott a turisták száma, s hátrébb szorult a természetvédelem.) E szűklátókörűség folytán a társulások válnak szegényebbé. Eltűnt a Bükkből a fekete gólya, de megmaradt a nagyobb tűrőképességű fehér, kipusztult a Garadnából a pisztráng, de a lapulevél megterem a partján. A turista a lapulevéllel is beéri. Kérdés, hogy ez baj-e.

A turizmus következtében általában átalakul a természet: a tengerpartokon strandok létesülnek, a barlangokban járdák épülnek, a hegyekben megjelennek a sífelvonók, az állatok vadasparkokba kényszerülnek, arborétumba kerülnek a növények. Miközben a turizmus bemutatja, szükségszerűen károsítja is az értékeket. Az eredeti állapotot pedig lehetetlen helyreállítani, holott a turisták igényei is változnak, és erre időnként szükség lenne. A Fátyol-vízesés természetes mésztufa gátjait néhány évtizeddel ezelőtt „megrendszabályozták” a Szalajka-völgyben, hogy a vízesést szebbé tegyék. Az akkori felfogásnak ez megfelelt, ma már azonban komoly tiltakozást váltana ki az intézkedés. A turista szolgáltatásokat vár el, így *ab ovo* megváltoztatja a környezetet.

Hiba lenne azonban lebecsülni a kedvező hatásokat. Nem kis mértékben a turizmusnak köszönhető, hogy ország- és világszerte egyre több és több nemzeti park létesül. Ezek a nemzeti parkok, még ha csak az ember által értékesnek tartott társulásokat őrzik is meg, alkalmasak arra, hogy a Föld állat- és növényvilága számára legalább részben menedéket nyújtsanak. Reményre ad okot az is, hogy az emberek ma egyre környezettudatosabbak, s e szemlélet jegyében megszületett a turisztikai szolgáltatások új ága, az ökoturizmus is. Az ökoturista a területet eredeti állapotában akarja megismerni, és annak megőrzésére törekszik. Igyekszik tevékenységével a lehető legkevesebb kárt okozni, azt is az értéknek tartott területtől minél távolabb.

Forrás: Kovász, V. évfolyam, 3–4. szám, 2001. Ősz–Tél (153–165. o.)
<http://korny10.bke.hu/kovasz/kov11/turizmus.html>

A szövegértési feladatok megoldásának értékelése, pontozása

A lehetséges tartalmi elemekben adott válaszoktól eltérő minden jó megoldás értékelendő!

1. A válaszokra csak a javítási-értékelési útmutatóban adott pontszámok, illetve rész-pontszámok adhatóak.
2. A hiányzó válasz minden esetben 0 pont.
3. Az értékelő tanár a jelölt megoldásaiban jelöli a helyesírási hibákat. A helyesírási hibák pontozásához a mellékletben közöltek az irányadók.

1. Határozza meg saját szavaival, mit jelentenek a szöveg következő kifejezései:

falusi turizmus: a városiak kimozdulása megszokott környezetükből, a vidéki táj, az életmód, a helyi szokások, esetleg különleges mesterségek megismerése, lehetőség szerint részvétel ezen tevékenységekben; szállás: magánházaknál, parasztházakban

vadaspark: az állatkerthez hasonló létesítmény, amelybe az állatokat eredeti élőhelyeikről betelepítik

fogadó terület: turisták fogadására szánt, arra alkalmas természeti vagy kiépített környezet

Adható: 3, 2, 1, 0 pont

1 helytálló megállapítás = 1 pont. Téves, hiányzó válasz = 0 pont.

2. Fogalmazza meg egyetlen mondatban, mit jelent a szövegben a kifejezés: **környezettudatos.**

Adható: 3, 2, 1, 0 pont

Szabatos, legalább két kulcsszót tartalmazó, nyelvileg jól formált közlés a válasz minőségétől függően = 3 pont.

Hiányos, de legalább egy kulcsfogalmat tartalmazó közlés a válasz minőségétől függően = 2, 1 pont.

Hiányos, zavaros, hiányzó válasz: 0 pont.

Lehetséges válasz:

környezettudatos:

- a környezetre figyelő attitűddel jellemezhető;
- olyan ember (turista), aki fontosnak tartja a természeti (és kulturális) értékek megőrzését;
- a környezet megóvására törekszik;
- tudatosan úgy viselkedik, hogy ne okozzon kárt a környezetének.

3. Mi jellemző a turizmus megítélésének egyes szakaszaira? Készítsen vázlatot! Vázlatában törekedjen a tömörségre, szorítkozzon kulcsszavakra, jellemző kifejezésekre!

Adható: 8, 7, 6, 5, 4, 3, 2, 0 pont. 1 pont nem adható.

Egy szakasz megnevezése legalább 2 lényeges ismérv feltüntetésével = 2 pont.

Egy szakasz megnevezése csak 1 lényeges ismérvvel = 1 pont.

A szakaszok pusztán megnevezéséért nem jár pont.

1. pártoló szakasz:	- politikailag-társadalmilag támogatott - a kedvező hatások hangsúlyozása - a hátrányok még nem tudatosulnak / jelentkeznek - a gazdasági eredmény fontos, nem a veszteség
2. kételkedő szakasz:	- a hangsúly a kedvezőtlen hatásokon van - korlátozzák a fejlesztéseket - jellemző a meglévő értékek megőrzése
3. alkalmazkodó szakasz:	- cél a kedvező és kedvezőtlen hatások „kibékítése” - a negatív tényezők csökkentése - terjed a falusi és ökoturizmus
4. megismerésen alapuló szakasz:	- társadalmi, gazdasági, természeti adottságok feltárása, összegegyeztetése

4. Írjon rövid figyelemfelhívó-toborzó szórólapot, amelyen biciklitúrát ajánl diáktársainak egy hazai nemzeti parkban!

Adható: 6, 5, 4, 3, 2, 0 pont. 1 pont nem adható!

Értékelendő elemek:

- a szöveg eleget tesz a műfaji követelményeknek;
- megfelel a kommunikációs helyzetnek (*pl. meggyőző*);
- összefüggő, logikus;
- nyelvileg jól formált;
- megfelel a formai követelményeknek;
- fontos, hogy a szöveg utaljon a nemzeti parkban elvárható viselkedésre (*pl. nem személtelnek, nem zavarják az állatokat, esetleg környezetvédelmi tevékenység stb.*)
- informatív (*pl. adatok, úti cél, időpont, ár, jelentkezési mód*).

Meggyőző, kellően informatív megoldás a nyelvi minőségtől függően = 6, 5 pont.

Nehézkes megfogalmazás, részleges információközlés = 4, 3, 2 pont.

Zavaros, a feladatot félreértő vagy hiányzó megoldás = 0 pont.

---

5. Mi a szerepe a szövegben a kérdő mondatoknak? Foglalja össze tömören, legalább három összetevő megnevezésével!

Adható: 4, 3, 2, 1, 0 pont.

Lehetséges válaszok:

a szövegbeli kérdő mondatok

- fókuszálnak a problémára;
- összefoglalják az adott szövegrészt;
- előkészítik a következő gondolatot;
- előreutalnak (kohéziós szerep);
- feszültséget keltenek;
- egy probléma megítélésének összetettségére utalnak: az ismeretterjesztő szövegben szokatlan modalitást és hangnemet teremtenek.

Legalább három lehetséges funkciót megnevező, szabatosan megfogalmazott válasz = 4 pont.
Három lehetséges funkciót megnevező, nyelvileg kevésbé igényesen megfogalmazott válasz = 3 pont.

Két ismertetést említő, nyelvileg jól megformált megfogalmazás = 2 pont.

Két ismertetést említő, nyelvileg kevésbé igényesen megformált válasz = 1 pont.

Téves, hiányzó válasz = 0 pont.

6. A szerző több helyen említ konkrét, földrajzi névvel megjelölt példákat a szövegben. Mi a szerepe és az olvasóra gyakorolt hatása ezeknek?

Adható: 4, 3, 2, 1, 0 pont.

Lehetséges válaszok:

- az általános problémáismertetés után a földrajzi nevek konkrét példákat idéznek meg;
- közelebb hozzák az olvasóhoz a témát, utalva az olvasók lehetséges személyes élményeire;
- illusztrálják, színesítik a gondolatmenetet;
- az elvont problémákat gyakorlati oldalról is megvilágítják.

Legalább két helytálló fogalmat említő, szabatosan megfogalmazott válasz = 4 pont.

A megoldás tartalmi és nyelvi minőségétől függően adható 3, 2, 1 pont.

Téves, hiányzó válasz = 0 pont.

7. „Az utazás szükségletté vált” – írja a szerző. Vesse össze a turizmus különböző formáit az alábbi képek alapján! Megállapításait az eltérő úti célokat figyelembe véve tömören, címszavakban közölje!

Adható 6, 4, 2, 0 pont. Ettől eltérő pontszám nem adható.

Lehetséges válaszselemek:

Általánosítható megállapítások a tömegessé vált utazási igények eltérő céljairól és az utazás során szereshető eltérő élményekről, ismeretekről.

Példák az összevetésre:

- természetjárás, gyalogtúra – városi turizmus, városnézés;
- civilizációtól távol, csoportos és/vagy egyéni erőpróba – séta, közvetlen eligazodási információk;
- a természeti környezet megismerése – az épített környezet megismerése;
- földrajzi és terepismerek aktivizálása – történelmi, kulturális ismeretek felidézése;
- alkalmazkodás a természeti-éghajlati adottságokhoz és a terepviszonyokhoz – alkalmazkodás a helyi szokásokhoz, a városi léthez, a műemlékek megtekinthetőségéhez.

Értékelendő válasz = egy-egy összehasonlító elempár.

Legalább 3 helytálló összehasonlító elempár = 6 pont.

2 helytálló összevető elempár = 4 pont.

1 helytálló összevető elempár = 2 pont.

Téves vagy hiányzó válasz = 0 pont.

8. Iskolájában környezetvédelmi konferenciát rendeznek.

Írjon rövid vitaindítót „A turizmus: árt vagy használ?” címmel, amelyben a kérdéssel kapcsolatos kételyeket és problémákat vázlatosan összefoglalja!

Adható: 6, 5, 4, 3, 2, 1, 0 pont.

Értékelendő

- a problémákat jól összefoglaló;
- a kommunikációs helyzetnek megfelelő (a vitaindító műfajához tartozó) elemeket *pl. megszólítás, témamegjelölés, problémák felsorolása, befejezés, a figyelem megköszönése* tartalmazó;
- nyelviileg jól megformált, ugyanakkor tömör írásmű.

(Nem szükséges, hogy az idézett mű által felvetett összes fontos problémát tartalmazza a szöveg.)

A műfajnak való megfelelés és legalább három-négy probléma felsorolása, igényes megfogalmazása a válasz minőségétől függően = 6, 5, 4 pont.

Hiányos műfajtartás, nyelviileg szegényes szöveg, csak egy-két probléma említése = 3, 2, 1 pont.

Hibás, félreértésen alapuló, igénytelen szöveg vagy hiányzó válasz = 0 pont

SZÖVEGALKOTÁS

Nyelvi és szerkezeti szempontból értékelni csak az adott három téma valamelyikéről szóló dolgozatot lehet.

Ha a jelölt egynél több (kettő vagy három) szövegalkotási feladatot old meg, és választását nem jelöli egyértelműen (nem húzza alá, melyiket választotta vagy nem húzza át a szerinte érvénytelen megoldást), akkor a javító tanárnak a következőképpen kell eljárnia: a vizsgadolgozatban szereplő megoldások közül sorrendben az első megoldást kell értékelnie.

A SZÖVEGALKOTÁSI FELADAT ÉRTÉKELÉSÉNEK ELVEI

A lehetséges tartalmi elemek felsorolása nem jelenti azt, hogy a helyes feladatmegoldásban valamennyi elemnek szerepelnie kell. A lehetséges tartalmi elemekben adott választól eltérő minden jó megoldás értékelendő!

1. A szövegalkotási feladatok értékelése a teljesítménytartományokban közölt kritériumok, valamint az adott feladathoz tartozó lehetséges tartalmi elemek figyelembevételével történik.
2. A javítási-értékelési útmutató leírja a tartalmi minőségre (elérhető: 20 pont), a szerkezetre (elérhető: 20 pont) és a nyelvhasználatra (elérhető: 20 pont) adható pontok három teljesítménytartományát. A teljesítménytartományokon belül az értékelő dönt az elért pontszámról.
3. Az értékelő tanár a dolgozatban jelöli a szövegalkotási, a nyelvhelyességi és a helyesírási hibákat. A jelöléshez, valamint a helyesírási hibák pontozásához a mellékletben közöltek az irányadók.
4. Az értékelő tanár a vizsgázó összpontszámát a szövegalkotási feladat végén található táblázatban rögzíti.

ÉRVELÉS, EGY MŰ ÉRTELMEZÉSE, ÖSSZEHASONLÍTÓ ELEMZÉS

TARTALMI KIFEJTÉS

Elérhető 20 pont

(20–15 pont)

A dolgozat a választott témáról szól, és megfelelő tájékozottsággal, gondolati érettséggel, tartalmasan fejt ki a megjelölt kérdést (szempontot, problémát, összefüggést).

A téma megközelítése világos, átgondolt, az értelmezés, a kifejtés tájékozottságra, a vizsgázó tudásának meggyőző alkalmazására utal (*pl. a tárgyi elemek, a fogalmak, az utalások helytállóak, meggyőzőek*).

A lényegi állítások kifejtettek, a példák, hivatkozások relevánsak, a gondolatok hihetőek, meggyőzőek (*pl. az állításokat támogató érvek közül egy sem alapul fogalmi, logikai tévedésen*).

A vizsgázó írásművében tanújelét adja ítélőképességének, kritikai gondolkodásának.

Az írásmű tartalmaz személyes reflexiókat, kifejtett véleményt, álláspontot.

(14–9 pont)

Az írásmű lényegében tartja magát a tételben megjelölt kérdéshez (szemponthoz, problémához, összefüggéshez).

A dolgozatban váltakoznak a témához tartozó gondolatok és a témától eltérítő kijelentések. A kifejtés tárgyi elemei (*pl. fogalmak, utalások, példák*) zömükben helytállóak.

Az írásmű mégsem tükrözi írója kellő mélységű és részletességű tudását az adott témáról, ezért nem elég meggyőző. Előfordulhat egy-két fogalmi, tárgyi félreértés.

Az érvek nem mindig támasztják alá kellő mértékben az állításokat, azok nem elég világosak és/vagy értelmesek.

A személyes reflexió, az álláspont kifejtése keveredik az általános megfogalmazásokkal.

(8–1 pont)

A kérdéssel (szemponttal, problémával, összefüggéssel) kapcsolatos értelmes kifejtés helyét gyakran az általánosságok, esetenként fogalmi, tárgyi tévedések foglalják el.

A vizsgázó állításainak magyarázata és kifejtése helyett ismétlésekbe bonyolódik.
Logikai érvelése gyenge vagy hibás; kevés a releváns példa, utalás.
Elfogadható önálló véleményt az írásmű nem tartalmaz, így nem képes meggyőző lenni.

A SZÖVEG MEGSZERKESZTETTSÉGE

Elérhető: 20 pont

(20–15 pont)

Az írásmű egészének felépítése megfelel a feladatban megjelölt műfajnak, a témának és a témáról közölt gondolatoknak.

Az írásműnek – a tartalmi kifejtés logikájával összhangban – van eleje, közepe és vége: a téma felvezetése, kifejtése és lezárása elkülöníthető egymástól. A nagy szerkezeti részek arányosak.

A felépítés egésze meggyőző, világos, logikusan előrehaladó, az állítások és gondolat-egységek világosan kapcsolódnak egymáshoz. A kifejtés, ha a gondolatmenet indokolja, további egységekre is tagolódik.

A globális és lineáris kohézió egyaránt megvalósul a szövegben.

Az írásmű megtartja az adott terjedelmet.

(14–9 pont)

Az írásmű minden fontos részt (felvezetés, kifejtés, lezárás) tartalmaz, de azok aránya, egyensúlya helyenként megbillen (*pl. túl hosszú bevezetés, túl rövid, jelentéktelen befejezés*).

A felépítés olykor következetlen, a gondolatmenetet helyenként indokolatlan váltások, kitérők jellemzik, nem mindig elég világos a részek közötti összefüggés (*pl. előfordul a nyelvi kapcsolóelemek kisebb bizonytalansága*).

A vizsgázó nem fektet elég hangsúlyt arra, hogy a fontos dolgokat kiemelje, elválassza a kevésbé lényegesektől (*pl. az olvasó szerkezeti hiányt érzékel vagy a szöveg néhány bekezdése akár elhagyható*).

(8–1 pont)

Az írásműnek nincs igazán eleje, közepe és vége – nem halad egy meghatározható irányba. A gondolatmenet lényegében zavaros (*pl. csapongás, ismétlődések*).

A szerkezet alapvető hiányossága, hogy a főbb gondolatok nem különülnek el világosan egymástól.

Az író „elvész” a dolgozatban, mert állandóan változtatja annak irányát: alapvető szövegösszefüggésbeli hiányosságok mutatkoznak (*pl. logikai hézag, felesleges ismétlés, alanyváltás, túlbonyolított mondatok*).

A globális és lineáris kohéziót megteremtő eszközöket (*pl. kötőszavak, névmások, névelők, utalószavak*) nem vagy rosszul használja – az írásmű szétesővé válik.

A terjedelem kirívóan rövid.

NYELVI MINŐSÉG

Elérhető: 20 pont

(20–15 pont)

Az írásmű nyelvi, stiláris regisztere, hangvétele egészében megfelel a témának, a vizsgahelyzetnek, a személyes véleménynyilvánításnak.

Írója egyértelműen, folyékonyan, gördülékenyen fogalmaz. Az írásmű külön értéke az egyéni hangvétel, élvezetes, leleményes stílus.

A mondatfajták (tartalmi és szerkezet szempontból is) kellő változatossággal szerepelnek az írásműben.

A szókincs szabatos, pontos, a stílus kifejező. A szóhasználat választékossága lehetővé teszi az értelmes gondolatközlést.

(14–9 pont)

Az írásmű nyelvi, stiláris regisztere lényegében megfelel a téma és a vizsgahelyzet követelményeinek. A szóhasználat általában pontos, szabatos, de olykor a köznyelvi normától eltérő szóhasználat (*pl. szleng, vulgáris köznyelv, anakronizmus, nyelvi-gondolkodási panel, homályosság*) nehezíti a megértést.

A mondatszerkesztés helyenként nem eléggé változatos.

Nyelvi-nyelvtani hibák is előfordulnak a dolgozatban (*pl. egyeztetésben, vonzathasználatban*).

(8–1 pont)

Az írásmű nyelvi regisztere csak részben felel meg a téma és a vizsgahelyzet stiláris követelményének (*pl. a hangvétel előbeszéd jellegű, nem felel meg az írott művel szemben támasztott igényeknek, követelményeknek*).

A szegényes szókincs, esetenként a tartalmi jellegű szótévesztés, a szintelen stílus (vagy a dagályosság) akadályozza az árnyalt kifejezésnek.

A mondatszerkesztés nem igényes (*pl. az egyszerű mondatok túlsúlya, hosszadalmas összetett mondatok*).

Gyakran fordul elő nyelvi-nyelvtani hiba az írásműben (*pl. az egyeztetésben, a vonzathasználatban, az igeragozásban*).

ÉRVELÉS

Az alábbi szöveget Umberto Eco-tól idézzük, *A rózsza neve* című nagysikerű regényéhez írott széljegyzetekből. Fejtse ki véleményét Eco gondolatairól! Érvelő esszéjében irodalomolvasóként fogalmazza meg, miben ért egyet és miben cáfolja az epikai művek címadásáról írottakat! Kifejtésében értelmezzen legalább három-négy magyar és/vagy világirodalmi példát a mű címe és az olvasó várakozása szempontjából! Írásának adjon címet!

„A szerző nem értelmezheti a saját művét, hiszen éppen azért írt regényt, hogy az maga gerjessze az értelmezéseket. Csakhogy e nemes szándék megvalósításának már az is mindjárt útját állja, hogy a regényhez címet kell választani.

A cím sajnos máris az értelmezéshez ad kulcsot. Nehéz ellenállni az olyan címek sugallatának, mint a *Vörös és fekete* vagy a *Háború és béke*. Leginkább a *Copperfield Dávid* vagy a *Robinson Crusoe*-szerű címek vannak tekintettel az olvasóra, de azért a címszereplőre való utalás is jelenthet illetéktelen szerzői beavatkozást. A *Goriot apó* az olvasó figyelmét az öregapóra tereli, holott a regény Rastignac vagy Vautrin [...] eposza is. Talán a Dumas-féle tisztességes tisztességtelenség a legjobb, hiszen nyilvánvaló, hogy *A három testőr* valójában a negyediknek a történetét beszéli el.”

Umberto Eco: *A rózsza neve*. Árkádia Kiadó, Budapest, 1988. Fordította Barna Imre. In: Széljegyzetek A rózsza nevéhez. 1983. 585. o.

A kép forrása: www.encyclopedia.it/u/um/umberto_eco.

Lehetséges tartalmi elemek:

A helyes feladatmegoldáshoz elég a részletezett tartalmi elemek szűkebb köre, és természetesen helyes válaszok lehetségesek a megadott tartalmi elemeken kívül is.

A feladat többféleképpen oldható meg, ahogyan a példaként közölt alábbi két megközelítésmód is jelzi:

- a jelölt egyetért az idézetben foglaltak egy részével, de a címadás szükségszerűsége és megkerülhetetlensége mellett, az olvasó előzetes tájékoztatása érdekében érvel;
  - a jelölt vitatja az idézet felvetéseit, hivatkozva arra, hogy ismeretlen szerző és mű esetén a cím alapján még alig következtethetünk bármire is, a cím félre is vezetheti az olvasót, ha nem tud „mögé látni”.
- a szépprózai művek címadása Eco szerint már a szerzői értelmezés eszköze; az olvasót már előre befolyásolja e szerzői értelmezés;
  - a szerző a címadást ironikusan illetéktelen beavatkozásnak minősíti a befogadó szempontjából;
  - vitakérdés: jó-e, ha a cím (bizonyos mértékig) sugallja a szerző véleményét tárgyról;
  - a cím megkülönböztető, azonosítható, egyedi, visszakereshető (*áru és védjegye*);
  - elvárható, hogy a cím megjegyezhető, felidézhető, emlegethető legyen (A könyvnek is rosszul esik, ha a címét pontatlanul, tévesen idézik – ahogy Závada Pál mondja);
  - a cím feladata, hogy megnevezze a művet, azonosítsa, kifejezze tartalmát;
  - a cím hivatott a figyelem felkeltésére;
  - olvasói várákozást ébreszt;
  - a cím globális kohéziós elem, vagyis előreutal a mű egészére;
  - a címadás nem ötletszerű, hanem releváns viszonyban áll a szöveg egészével;
  - a cím előre rendezi az információkat (pl. *utal a címszereplőre, a helyszínre, a regény idejére, műfaji hagyományokra*);
  - szerkezete szerint megkülönböztethetünk (1) szószerű, megnevező és (2) mondatszerű címekeket. A szószerű címek egy szóval (pl. Németh L.: *Bűn*) vagy szószerkezettel utalnak a mű lényegére, a mondatszerű címek egy teljes vagy töredékmondatot (pl. Móricz Zs.: *Légy jó mindhalálig*) tartalmaznak.

Lehetséges példák, utalások:

- a cím a főhős/ök nevére utal (a neve révén kerül a regény élére): Cervantes: *Don Quijote*; Voltaire: *Candide*, Jókai M.: *Rab Ráby*, Flaubert: *Bovaryné*, Tolsztoj: *Anna Karenina*, Kosztolányi D.: *Édes Anna*, Mészöly M.: *Saulus*, vagy a főhősnek a regényen belüli elnevezésére, „becenevére”, amely a mű olvasása során telik meg jelentéssel: Dosztojevszkij: *A félkegyelmű*, Kosztolányi D.: *Pacsirta*, Milne: *Micimackó*, Rejtő J.: *Piszkos Fred, a kapitány*, Háy J.: *Gézagyerek*, Esterházy P.: *Fancsikó és Pinta*;
- a főhős/ök egy azonosító jellemzőjét közli: Kemény Zs.: *Özvegy és leánya*, Eötvös J.: *A falu jegyzője*, Móricz Zs.: *Árvácska*;
- a főhősök valamely közös jellemzőjére (eredetére, attribútumaira) utal: Jókai M.: *A kőszívű emberi fiai*, Molnár F.: *A Pál utcai fiúk*;
- a történeti témájú regények gyakran egy közismert nevet vagy helyszínt, valamint annak egyik időbeli-térbeli jellemzőjét jelölik meg címként: Gárdonyi G.: *Egri csillagok*, Móricz Zs.: *Rózsa Sándor*, (definiáló eligazítással) Kosztolányi D.: *Nero, a véres költő*, Mikszáth K.: *A fekete város*, Móricz Zs.: *Erdély*;
- A cím fókuszálhat a regény egy kulcsjelenetére, utalva egyik lehetséges átfogó jelentésére: Móricz Zs.: *Uri muri*, Karinthy Frigyes: *Utazás a koponyám körül*;
- A cím megnevezhet egy konkrét tárgyat, ezáltal (is) metonímiaként utalhat a regény cselekményvezetésében kulcsszerepet játszó elemre: Mikszáth K.: *Szent Péter esernyője*, Závada P.: *Jadviga párnája*;

- a cím lehet egy-egy tömör, aforizmaszerű idézet a regényből: Móricz Zs.: *Légy jó mindhalálig*, Karinthy Frigyes: *Tanár úr kérem*;
- a cím a főhős életútja egészét jellemző sajátosságra is utalhat: Jókai M.: *Az arany ember*, Móricz Zs.: *A boldog ember*;
- a regény (az értelmezése révén jelképpé váló) helyszínét és a hozzá kapcsolódó képzettársításokat jelöli meg: Krúdy Gy.: *Aranykéz utcai szép napok*, Thomas Mann: *A varázshegy*, Ottlik G.: *Iskola a határon*;
- a cím egy többértelmű fogalom: Németh L.: *Iszony*, Kertész I.: *Sorstalanság*, Spiró Gy.: *Fogság*;
- a cím jelezhet műfaji vonatkozásokat: Karinthy Frigyes: *Mennyei riport*, Márai S.: *Egy polgár vallomásai*, Nádas P.: *Egy családregény vége*, *Emlékiratok könyve*, Darvasi L.: *A könny-mutatványosok legendája*;
- a regény címe egyúttal idézet (vendégszöveg), egy másik műalkotás címe: Esterházy P.: *Harmonia caelestis*, Szabó M.: *Für Elise*;
- a cím ellentétes jelentésű fogalmakat rendel egymás mellé: Dosztojevszkij: *Bűn és bűnhődés*, Stendhal: *Vörös és fekete*.

EGY MŰ ÉRTELMEZÉSE

Értelmezze Márai Sándornak az emigráns létet megjelenítő művét! Mi a szerepe a költeményben a magyar nyelvre és kultúrára való utalásoknak? Kifejtésében térjen ki a lírai én beszédmódjára, a vers szerkezetét meghatározó ellentétek, időszembesítések szerepére!

Márai Sándor: Halotti beszéd

Látjátok feleim szem'tekkel, mik vagyunk.
 Por és hamu vagyunk.
 Emlékeink szétesnek, mint a régi szövetek.
 Össze tudod még rakni a Margit-szigetet?...
 Már minden csak dirib-darab, szilánk, avított kacat.
 A halottnak szakálla nőtt, a neved számadat.
 Nyelvünk is foszlik, szakadoz és a drága szavak
 Elporlanak, elszáradnak a szájpaplat alatt.
 A „pillangó”, a „gyöngy”, a „szív” – már nem az, ami volt,
 Amikor a költő még egy család nyelvén dalolt
 És megértették, ahogy a dajkaéneket
 A szunnyadó, nyugós gyerek álmában érti meg.
 Szívverésünk titkos beszéd, álmunk zsványoké,
 A gyereknek `Toldi`-t olvasod, és azt feleli: `oké`.
 A pap már spanyolul morogja koporsónk felett:
 „A halál gyötrelmei körülvettek engemet!...”
 Az ohiói bányában megbicsaklik kezed,
 A csákány koppan és lehull nevedről az ékezet.
 A tyrrheni tenger zúgni kezd s hallod Babits szavát,
 Krúdy hárfája zengi át az ausztrál éjszakát.
 Még szólnak és üzennek ők, mély szellemhangokon,
 A tested is emlékezik, mint távoli rokon.
 Még felkiáltasz: „Az nem lehet, hogy oly szent akarat...”
 De már tudod! Igen, lehet... És fejtéd a vasat
 Thüringiában. Posta nincs. Nem mernek írni már.

Minden katorga jeltelen, halottért sírni kár.
 A konzul gumit rág, zabos, törli pápaszemét,
 Látnivaló, untatja a sok okmány és pecsét –
 Havi ezret kap és kocsit. A Mistress s a baby
 Fényképe áll az asztalán. Ki volt neki Ady?
 Mi volt egy nép? Mi ezer év? Költészet és zene?
 Arany szava?... Rippli színe? Bartók vad szelleme?
 „Az nem lehet, hogy annyi szív...” Maradj nyugodt. Lehet.
 Nagyhatalmak cserélnek majd hosszú üzenetet.
 Te hallgass és figyelj. Tudjad, már él a kis sakál,
 Mely afrikai sírodon tíz körmével kapál.
 Már sarjad a vadkaktusz is, mely elfedi neved
 A mexikói fejfán, hogy ne is keressenek.
 Még azt hiszed, élsz?... Valahol?... És ha máshol nem is,
 Testvéreid szívében élsz?... Nem, rossz álom ez is.
 Még hallod a hörgő panaszt: „Testvért testvér elad...”
 Egy hang alétan közbeszól: „Ne szóljon ajakad...”
 Egy másik nyög: „Nehogy, ki távol sír e nemzetén...”
 Még egy hörög: „Megutálni is kénytelen legyen.”
 Hát így. `Keep smiling`. És ne kérdjed senkitől: miért?
 Vagy: „Rosszabb voltam, mint ezek?...” Magyar voltál, ezért.
 És ész voltál, litván, román... Most hallgass és fizess.
 Elmúltak az aztékok is. Majd csak lesz, ami lesz.
 Egyszer kiás egy nagy tudós, mint avar lófejet,
 A radioaktív hamu mindent betemet.
 Túrd, hogy már nem vagy ember `ott`, csak osztályidegen,
 Túrd, hogy már nem vagy ember `itt`, csak szám egy képletén,
 Túrd, hogy az Isten túri ezt, s a vad, tajtékos ég
 Nem küld villámot gyújtani, hasznos a bölcsesség.
 Mosolyogj, mikor a pribék kitepi nyelvedet,
 Köszönd a koporsóban is, ha van, ki eltemet.
 Órizd eszelősen néhány jelzödet, álmodat,
 Ne mukkanj, amikor a boss megszámlolja fogad.
 Szorongasd még a bugyrodát, rongyaidat, szegény
 Emlékeid: egy hajfürtöt, fényképet, költeményt –
 Mert ez maradt. Zsugorian még számbaveheted
 A Mikó utca gesztenyefáit, mind a hetet,
 És Jenő nem adta vissza a Shelley-kötetet,
 És már nincs, akinek a hóhér eladja a kötelet,
 És elszáradnak idegeink, elapad vérünk, agyunk,
 Látjátok feleim szem'tekkel, mik vagyunk?
 Íme, por és hamu vagyunk.

(Posillipo, 1950)

Jegyzetek:

Márai Sándor 1948-ban kényszerült végleg elhagyni Magyarországot.

pillangó, gyöngy, szív: utalás a Kosztolányi Dezső által megnevezett tíz legszebb magyar szóra.

katorga: kényszerszolgával együtt járó száműzetés. Itt a jeltelenül elpusztultak sírhelye.

Rippli: utalás Rippl-Rónai József festőművészre.

„Testvért testvér elad...”, „Ne szóljon ajakad...”, „Nehogy, ki távol sír e nemzetén...”, „Megutálni is kénytelen legyen”:
 részletek Tompa Mihály A gólyához című, az 1850-as évek elején írott verséből.

boss: főnök (angol)

Keep smiling: bájosmosoly, kényszeredett mosoly, udvarias, de üres arckifejezés.

Posillipo: település Olaszországban.

Lehetséges tartalmi elemek:

A helyes feladatmegoldáshoz elég a részletezett tartalmi elemek szűkebb köre, és természetesen helyes válaszok lehetségesek a megadott tartalmi elemeken kívül is.

- a verscím műfajmegjelölő, az utalás szövegszervező keret is egyúttal;
- a verskezdet és a verszárlat a *Halotti beszéd és könyörgést* (az első magyar nyelvű szöveg- emléket), továbbá Kosztolányi D. *Halotti beszédét* idézi meg;
- az ősi szöveg evokálása időben és térben egyaránt kitágítja a vers kereteit;
- az anyanyelv és a kultúra az identitást megőrző értékek; az emigráns lét ettől fosztja meg fokozatosan a távol élőt (pl. a név eredeti írásmódjának eltűnése a lét kétségbevonása);
- a szöveg az emigráns lét, az idegenbe vetettség stációit követi végig (pl. konkrét földrajzi nevek, élethelyzetek említése);
- a magyar emigráns sorsból kiindulva általánosít (utalások: észt, litván, román);
- az anyanyelvtől és a hazától való távolság időben és térben is elszigetel; az anyanyelv biztonságos, otthonos megtartó erő; az anyanyelvi környezet hiánya az idegenség, a hontalanság létérzését fokozza;
- az egyes szám második személyű tegeződő igealakok sora önmegszólítás és egyben közvetlenül az olvasóhoz/hallgatóhoz való fordulás gesztusa;
- idősíkváltások (általános jelen, „személyes” jelen, közelmúlt, távolabbi múlt, jövő);
- a műre jellemző szervezőerő az evokáció: alkotások széles körével érintkezik;
- intertextualitás: utalás, átírás, vendégműve (Halotti beszéd és könyörgés, Kosztolányi Dezső, Arany: *Toldi*, Babits Mihály, Krúdy Gyula, Vörösmarty Mihály: *Szózat*, Ady Endre, Rippl-Rónai József, Bartók Béla, Tompa Mihály: *A gólyához*, Radnóti Miklós, Petőfi Sándor);
- szubjektív, töredékszerű emlékezés; hitelesítő effektusok: vallomásszerű részek, adatszerűség (Margitsziget, Mikó utca – nem csak saját otthonára, hanem Kosztolányiéra is utal);
- a vers retorikai szervezője az ellentét és a szembeállítás (pl. még–már időszembeállítás, itt és ott térbeli szembeállítás);
- erős retorizáltság, változatos szókészlet, több stílusréteg (régies, bizalmas, idegen, hivatalos és költői kifejezések);
- alakzatok: keret, szembeállítás, költői kérdés, ismétlődés, halmozás, paralell szerkezetek, felszólítás, kérdés-felelet;
- stílusárnyalatok és hangnemek keverése: ironikus, szarkasztikus, groteszk, patetikus;
- a modern világ megidézése elidegenítő tények közlése révén;
- változatos központosítás, a változatos mondatszerkesztés a belső indulatokat közvetíti, a vers rezignált hangvételét a zárlathoz közeledve az egyre rövidebb mondatok is jelzik a végső, a verscímet aposztrofáló összegzésig.

ÖSSZEHASONLÍTÓ ELEMZÉS

A magyar irodalom két nagy magány-versét olvashatja az alábbiakban. Miként idézi meg Vajda János és Juhász Gyula alkotása a felejtés és emlékezés kettősségét? Miben közös és miben tér el az emlékezés megjelenítése a két műben? Összehasonlító elemzésében mutassa be a hangnemet, a szerkezet és a képalkotás jellemzőit!

Vajda János: *Húsz év múlva*
(*Gina emlékkönyvébe*)

Mint a Montblanc csucsán a jég,
Minek nem árt se nap, se szél,
Csöndes szívem, többé nem ég;
Nem bántja újabb szenvedély.

Körültem csillagmiriád
Versenyt kacérkodik, ragyog,
Fejemre szórja sugarát;
Azért még föl nem olvadok.

De néha csöndes éjszakán
Elálmodozva, egyedül –
Múlt ifjúság tündér taván
Hattyúi képed fölmerül.

És ekkor még szívem kigyúl,
Mint hosszú téli éjjelen
Montblanc örök hava, ha túl
A fölkelő nap megjelen...

(1876)

Juhász Gyula: *Anna örök*

Az évek jöttek, mentek, elmaradtál
Emlékeimből, lassan, elfakult
Arcképed a szívemben, elmosódott
A vállaidnak ive, elsuhant
A hangod, és én nem mentem utánad
Az élet egyre mélyebb erdejében.
Ma már nyugodtan ejtem a neved ki,
Ma már nem reszketek tekintetedre,
Ma már tudom, hogy egy voltál a sokból,
Hogy ifjúság bolondság, ó, de mégis,
Ne hidd, szívem, hogy ez hiába volt,
És hogy egészen elmúlt, ó, ne hidd!
Mert benne élsz te minden félrecsúszott
Nyakkendőmben és elvétett szavamban
És minden eltévesztett köszönésben
És minden összetépett levelemben
És egész elhibázott életemben
Élsz és uralkodol örökkön, Amen.

(1926)

Szövegközlés: *Vajda János összes költeményei*. Sajtó alá rendezte és a jegyzeteket összeállította Bene Kálmán. Osiris Kiadó, Budapest, 2004. 304. o. *Juhász Gyula összes költeményei*. Szerkesztette Péter László. Osiris Kiadó, Budapest, 2002. 759. o.

Lehetséges tartalmi elemek:

Mindkét alkotás:

- emlékezés a távoli múltra, az ifjúság (képze) és a „ma” szembeállítás, az érzélem intenzitásának a megőrzése;
- a visszaemlékezés már elszakadt a konkrét életrajzi tényektől;
- a véglegesség élménye expozíciós helyzetben fogalmazódik meg;
- egy egész létet meghatározó szenvedélyre, érzélemre utal;
- a magány és egyedüllét státusza is örökérvényű;
- visszatérő téma a szerelmi emlékezés mindkét költőnél (vö. Vajda J.: *Harminc év múlva*, Juhász Gy.: *Milyen volt...*);
- mindkét cím állandósult lélekállapotra utal; eltérések: időtávlatot, időszerkezet jelöl ki (*Vajda J.*), név és időtávlat megnevezése (*Juhász Gy.*);
- a cím állítás, az állító szerkezet örökérvényűséget fejez ki, a cím és az utolsó sor keretet alkot (*Juhász Gy.*);
- az egész szöveget egy allegória szervezi (*Vajda J.*); az alapkép a megközelíthetlenséget, a magányt sugallja; (Ady „Mont-Blanc ember”-nek nevezte Vajdát); az örökérvényűvé vált magányt elbizonytalanítja az utolsó két strófában megjelenített emlékezés (*Vajda J.*);

-
- a harmadik strófa kilép az allegorikus képből, a személyes hangvételű toposzok a romantikát idézik (*Vajda J.*);
  - imaforma, miniatűr képek, a mindennapi élet gesztusai, a társas megnyilvánulások hiányából fakadó emlékezés (*Juhász Gy.*);
  - archetipikus motívumok (hegycsúcs, éjszaka, csillag, az ifjúság tündér tava, örök hó) (*Vajda J.*); impresszionisztikus képek (*Juhász Gy.*); egy archetipikus motívum (az élet erdeje – vö. *Dante*) (*Juhász Gy.*);
  - időszerkezet általános, állandósult jelen (*Vajda J.*), múlt-jelen, jövő, emléknymok és a „ma” szembeállítása (*Juhász Gy.*);
  - szerkezeti fordulópont az ellentét (*Vajda* 3. vsz.; *Ne hidd... Juhász Gy.*), amely nem érvényteleníti a felütés kemény hangvételét;
  - hangvétel: fenséges, büszke, dacos (*Vajda J.*), bensőséges, elégikus, nosztalgikus (*Juhász Gy.*);
  - egyes szám első személyű versbeszéd (*Vajda J.*), közvetlen megszólítás (*Juhász Gy.*);
  - a költői én értelmezéséhez hozzájárul a befejezett melléknévi igenevek halmozása (félrecsúszott nyakkendő, elhibázott élet) – jellemző *Juhász Gy.* sorsszemléletére;
  - élőbeszédjellegű mondatkezdést jelez a kötőszó (de, és); általános bölcselkedések (ifjúság, bolondság) (*Juhász Gy.*);
  - versforma: strófikus, minden strófa egy mondat (*Vajda J.*); a 18 sor 3 mondat (*Juhász Gy.*);
  - jellemzőek a mellérendelő szerkezetek, folyamatos soráthajlások, anaforák, ismétlések (pl. *az igekötők halmozása az Annára vonatkozó igealakokban*), párhuzam, jambikus lejtés, (*Juhász Gy.*);
  - verszárlat: a pillanatnyiságot, a szenvedély időleges megidézhetőségét mutatja fel (*Vajda J.*), a (profán) litániaszerű felsorolást (toldalékismétlések az utolsó 13–17. sorban) az *Amen* zárja, amely a teljes lezártaságot és az érzés örökkévalóságát idézi meg (*Juhász Gy.*).

MELLÉKLET

A szövegalkotási, a nyelvhelyességi és a helyesírási hibák jelölése

Bekezdés jele: fordított z-betű.

Nincs új bekezdés (álbekezdés): $\lrcorner$

Szövegbeli hiány jele: $\surd$

Egyéb szövegalkotási hiba jele: -----

Tartalmi hiba: _____

Szórend, mondatrend, a bekezdések sorrendje: 1. 2. 3.

Logikai hiba, ugrás a mondatok (tagmondatok) között: $\rightarrow$

Logikai hiba, ugrás a bekezdések (a szöveg nagyobb egységei) között: $\Downarrow$

Logikai vagy nyelvi ellentmondás: $\leftrightarrow$

A nyelvhasználati hibák jelölése: ~~~~~~

Egybeírás jele: $\textcircled{\cup}$

Különírás jele: $\textcircled{\cap}$

A helyesírási hibák jelölési formái: durva hiba: 3 vonalas aláhúzás, súlyos hiba: 2 vonalas aláhúzás, egyéb hiba: 1 vonalas aláhúzás.

Az íráskép értékelése

Teljesítményszintek

Az íráskép rendezett, olvasható.

Az íráskép rendezetlen: –1 pont.

Az íráskép helyenként nehezen olvasható, általában rendezetlen: –2 pont.

Az íráskép zömében alig olvasható és/vagy értelemzavaróan rendezetlen: –3 pont.

A helyesírási típushibák pontozása

Durva hiba (3 pont)

1. A mássalhangzók időtartamának hibás jelölése közhasználatú szavakban.
2. Az összeolvadás, a részleges hasonulás, az írásban jelöletlen teljes hasonulás és a kiesés hibás írásmódja
3. Kezdőbetűk tévesztése közhasználatú tulajdonnevek esetében
4. Kezdőbetű tévesztése tulajdonnévből képzett melléknév esetében
5. Igeköötős igék hibás írása
6. Az *ly* - *j* hibás írása, az *ly* - *j* tévesztése szótőben és toldalékban, az *ly* - *j* hiánya vagy kiejtés szerinti jelölése közhasználatú szavakban
7. Tagadószó egybeírása az igével
8. Felszólító módú igealakok hibái

Súlyos hiba (2 pont)

1. Közhasználatú szavak egybe- és különírása
2. Közhasználatú szavak elválasztása
3. Magánhangzók időtartamának tévesztése közhasználatú szavakban és toldalékokban

Egyéb hiba (1 pont)

1. Nem közhasználatú szavak durva hibái
2. Köznevek kezdőbetűjének tévesztése (pl. *Világháború*, *Föld Napja*).

Központozási hiba (összesen 5 pont)

1. Mondatzáró írásjelek; tagmondatok közötti írásjelek; mondatrészek közötti írásjelek hiánya vagy téves jelölése.
2. Egyéb írásjelek hiánya vagy téves jelölése.

A helyesírási hibapontok kiszámítása

Fontos, hogy a helyesírási hibák jelölése tájékoztasson a hibák minősítéséről is.

Ismétlődő hibáért minden hibatípusban csak egyszer számítható hibapont. Csak ugyanabban a szóban elkövetett megegyező hiba és a központosági hibatípus számít ismétlődő hibának.

A közhasználatú szó fogalma bizonyos fokig környezet- és műveltségfüggő. Megítélésében meghatározóak a középiskolai tanulmányok, ugyanakkor a vizsgatárgy fogalomkincse közhasználatúnak tekintendő (*pl. metafora*).

A nyelvhelyességi hibát ne minősítsük helyesírási hibának.

Az idézetekben elkövetett helyesírási hibákat ugyanúgy durva, súlyos és egyéb hibatípusba soroljuk, ha a vizsgázónak volt lehetősége az idézet szövegének ellenőrzésére. Ha a jelölt emlékezetből idéz, és esetleg hibát vét, hibáit soroljuk az egyéb hibák közé. A költői–írói helyesírás átvétele a tanuló saját szövegében viszont másként ítélandó meg, ezt a hibatípust a központosági hibának megfelelően pontozzuk.

A helyesírási hibák szempontjából a szövegértési és a szövegalkotási feladat megoldását együttesen kell figyelembe venni.

A vizsgázó összpontszámából maximum 15 vizsgapontot lehet levonni. (Tehát 29 vagy annál több hibapont esetén is értelemszerűen 15 vizsgapontot vonunk le.) A helyesírási hibapontok átszámítása vizsgaponttá a következő módon történik:

Hibapont	Levonás
1–2	0
3–4	2
5–6	3
7–8	4
9–10	5
11–12	6
13–14	7
15–16	8
17–18	9
19–20	10
21–22	11
23–24	12
25–26	13
27–28	14
29–	15